

VERBANDENVIERKANT

DOCENTENHANDLEIDING

Voor wie: bovenbouw havo/ vwo
Duur: 50 minuten
Sluit aan bij: geschiedenis

Benodigheden voor een klas van 30 leerlingen:

- 10 x envelop met kaartjes met begrippen/ kenmerkende aspecten / beeldbronnen
- 10 x verbandenvierkant
- 10 x leerlingeninstructie
- 10 x werkblad

DE WERKVORM *

Met deze werkvorm oefenen leerlingen het leggen van verbanden tussen kenmerkende aspecten, kernbegrippen en beeldbronnen. De werkvorm is geschikt om stof te herhalen voor een toets of (school)examen.

STAP 1

Maak groepjes van 3-4 leerlingen. Het is handig als de leerlingen in deze groepjes gaan zitten.

STAP 2

Deel de materialen uit. Ieder groepje krijgt 1 envelop, 1 verbandenvierkant, 1 leerlingenuitleg en 1 werkblad.

STAP 3

De leerlingen trekken blind vier kaartjes uit de envelop. Op elk kaartje staat een kernbegrip, kenmerkend aspect of beeldbron. Elk kaartje wordt willekeurig in een hoek van het verbandenvierkant gelegd.

STAP 4

Leerlingen volgen verder de uitleg op het werkblad. Het werkblad wordt in drie rondes ingevuld.

- **Bij ronde 1** vullen leerlingen in het schema per pijl van het verbandenvierkant in welke kernbegrippen/ beeldbronnen/ kenmerkende aspecten met elkaar verbonden worden. Vervolgens bespreken leerlingen met elkaar per pijl wat het verband is tussen de twee begrippen, dit wordt kort en bondig door de notulist in het schema opgeschreven.
- **Bij ronde 2** wordt het kaartje linksboven vervangen door een nieuw kaartje uit de envelop. Dit betekent dat van drie pijlen het verband niet meer klopt. In het volgende schema kunnen de leerlingen de nieuwe verbanden opschrijven zoals ze ook bij ronde 1 hebben gedaan.
- **Bij ronde 3** wordt het kaartje rechtsonder vervangen door een nieuw kaartje uit de envelop. Dit betekent dat van drie pijlen het verband niet meer klopt. In het laatste schema kunnen de leerlingen de nieuwe verbanden opschrijven zoals ze ook bij ronde 1 en 2 hebben gedaan.

NABESPREKEN

Omdat elk groepje met andere begrippen heeft gewerkt, is geen verbandenvierkant hetzelfde. Deze werkvorm kan op verschillende manieren worden nabesproken:

- Klassikaal kan één groepje (bijv. een groepje dat eerder klaar is) het verbandenvierkant aan de klas presenteren. Leerlingen kunnen hun verbandenvierkant op het bord tekenen en de verbanden toelichten. Door eerst het begrip linksboven en later rechtsonder te veranderen, kunnen zij ook de nieuwe verbanden van ronde 2 en 3 uitleggen aan de klas.
- Twee groepjes kunnen aan elkaar gekoppeld worden. Waarbij beide groepjes aan elkaar hun eigen verbandenvierkant en de veranderingen bij ronde 2 en ronde 3 uitleggen.

MOEILIK OF MAKKELIJK?

Hoe moeilijk of makkelijk deze werkvorm is, hangt af van:

- In hoeverre de leerlingen bekend zijn met de inhoud.
- In hoeverre de verbanden tussen de kernbegrippen/ kenmerkende aspecten / beeldbronnen (voor de leerling) voor de hand liggen. Indien leerlingen extra uitgedaagd kunnen worden kunnen er kernbegrippen/ bronnen/ kenmerkende aspecten gekozen worden waarvan het verband minder voor de hand ligt.
- In hoeverre leerlingen bij het maken van de opdracht hun boek of device mogen gebruiken om zaken op te zoeken.

TIPS OM TE VEREENVOUDIGEN

- Laat leerlingen het verbandenvierkant alleen met de kenmerkende aspecten of alleen met de kernbegrippen maken.
- Laat leerlingen het verbandenvierkant alleen met kenmerkende aspecten/ kernbegrippen/ bronnen uit één tijdvak of periode maken.

KEUZE VAN DE BEGRIPPEN

Bij deze werkvorm horen kaartjes met begrippen die te maken hebben met de Europese overzeese expansie, slavernij en kolonialisme. Deze werkvorm kan echter voor elk onderwerp ingezet worden. Ter voorbereiding kunnen leerlingen in groepjes ook zelf ±10 begrippen selecteren, op kaartjes zetten en in een envelop doen. Deze envelop gaat naar een ander groepje die deze begrippen gebruikt voor het verbandenvierkant.

* De werkvorm verbandenvierkant is
oorspronkelijk ontwikkeld door Charlotte
Simonsz, Hanneke Tuithof en Bjorn Wansink.